

Jaroslav D a v i d (Ostrava)

LEXIKON ČESKÉ LITERATURY POČTVRTÉ ANEB NA OKRAJ PSEUDONYMŮ

Po téměř třiceti letech, první díl vyšel v roce 1985, se česká literatura konečně dočkala encyklopedického díla, které mapuje její historii. Na sklonku roku 2008 vydalo nakladatelství Academia poslední, čtvrtý díl *Lexikonu české literatury*, s podtitulem *Osobnosti, díla, instituce*. Cílem projektu, garantovaného Oddělením dějin literatury Ústavu pro českou literaturu AV ČR, bylo postihnout českou literární historii od počátků až do poloviny 20. století. Autoři jednotlivých hesel věnovali pozornost životním osudům literátů a jejich tvorbě. Nedílnou součástí výkladu je také podrobná bibliografie díla daného spisovatele a soupis sekundární literatury. Lexikon obsahuje celkem 3487 hesel, z toho 663 věcných, např. nakladatelství, časopisy a almanachy, anonymní památky, svodná hesla typu *kancionál* nebo *legenda středověká*.

Nad dokončením Lexikonu se jistě zaradovali všichni literární historici, kritici, studenti bohemistiky i široká čtenářská obec zajímající se o české literární dějiny. Proč by však *Lexikon české literatury 1 – 4* (7 svazků) neměl uniknout pozornosti onomastiků?

Pro onomastika jsou nejzajímavější údaje o používaných pseudonymech a šifrách. To, že je autoři pečlivě shromáždili, činí z Lexikonu důležitou materiálovou základnu pro budoucí zpracování tohoto tématu v české onomastice. Dosavadní slovníkové práce, A. Dolenský, *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře* (Praha 1911) a J. Vopravil, *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře* (Praha 1973), popř. též K. Tauš, *Slovník cizích slov, zkratk, novinářských šifer, pseudonymů a časopisů pro čtenáře novin* (Blansko 1946), J. Kunc, *Vlastním jménem: slovníček pseudonymů novodobých českých spisovatelů* (Praha 1958), jsou Lexikonem české literatury podstatně doplněny, pokud se zaměříme na literární pseudonymy, tak můžeme říct i překonány. Autoři Lexikonu se sice opírali o Vopravilův slovník, ale jeho údaje významně aktualizovali, v řadě případů komentovali a explikovali.

Pro antroponomastiku relevantní informace obsahuje také samotný text heslového odstavce, kde se kromě údajů o často rozkolísaném pravopise jména, např. Karel Sudimír Šnajdr: „*Vl. jm. Karl Agnel Schneider; jím podepisoval výhradně své německé práce, jinak se psal a byl psán i Šnaider, Šnaidr, Šneider, Šneidr*“ (díl 4/I, s. 679), dozvíme především o motivaci pseudonymu. Například heslo Hubert Gordon Schauer: „*Vl. jm. Hubert Sch., za gymnaziálních studií se podepisoval Šauer, tehdy také z obdivu k G. G. Byronovi připojil ke svému jménu Gordon.*“ (díl 4/I, s. 102), nebo Quido Maria Vyskočil: „*Vl. jm. Antonín Ludvík V. – ...matka pocházela z rodu Š. Hněvkovského (odtud V. pseudonym Louis Hněvkovský)*“ (díl 4/II, s. 1553).

Téma literárních pseudonymů je u nás stále nedostatečně zpracováno. Pomineme-li průkopnický článek Karla Sabiny O pseudonymech v literatuře české (Květy 6, 1871, s. 254), zůstává jediným moderním pokusem o analýzu fiktivních uměleckých jmen bohužel metodologicky nejasněná a spíše popisná studie Ludmily Kroužilové nazvaná České a bulharské literární pseudonymy (In Onomastické práce 4, Praha 2000, s. 244 – 253).

Lexikon české literatury tedy přináší antroponomastice bohatou materiálovou bází, která se může stát nejen východiskem pro zpracování českých literárních pseudonymů z hlediska názvotvorného a motivačního, ale v obecné rovině také potřebným doplněním materie literární onomastiky. Ta sice věnuje pozornost především osobním jménům, avšak na rozdíl od pojmenování postav pomíjí funkci jména, vlastního či fiktivního, autorského subjektu a jeho podoby ve vztahu k textu, jeho poetice a interpretaci.